

Rapport från Fartygsforum 2006

Fartygsforum är en mötesplats för de som bevarar och brukar historiska fartyg. Det är ett tillfälle för ideella aktörer och myndigheter att mötas och tillsammans diskutera och samtala om angelägna frågor. Fartygsforum har hållits årligen sedan 2001 och arrangeras av Statens maritima museer i samverkan med ideella aktörer, till exempel Sveriges Segelfartygsförening och Sveriges Ångbåtsförening, samt med Sjöfartsinspektionen, Riksantikvarieämbetet och Arbetets museum.

Fartygsforum 2006 hölls den 14–15 oktober på hotell Bellevue i Hjo och vid Forsviks industriminnen med varv. Lokala värdar var Föreningen s/s Trafik, Föreningen Forsviks Varv och Forsviks Industriminnen. Det var ett rekordstort intresse för arrangemanget, 117 personer var anmälda och ytterligare 8 deltagare infann sig.

Av deltagarna representerade 24 procent segelfartyg med anknytning till SSF, 27 procent ångfartyg med anknytning till SÅF, 4 procent motorfartyg, 14 procent intresserade i varvshistoria och 30 procent fartyg utan koppling till särskild förening, myndigheter, museer och kommuner.

Catrin Hulmarker, kommunalråd i Hjo, Göran Jonsson, ordförande i s/s Trafiks Vänner och Robert Olsson, överintendenten vid Statens maritima museer inledde programmet med att hälsa alla välkomna. Särskilt framhölls betydelsen av det ideella engagemanget som en förutsättning för att kunna bevara och bruka ett brett urval historiska fartyg. Conny Brännberg, vice ordförande i kulturnämnden för Västra Götalandsregionen, framhöll i sitt anförande att det är viktigt att arbeta med maritim kulturmiljövård i ständig dialog med alla frivilliga krafter som är engagerade med att bevara och bruka det maritima kulturarvet. Kommande år kommer VG-regionen att göra en särskild satsning på industrihistoria och det maritima arvet.

En stående programpunkt vid Fartygsforum är att en panel med representanter från myndigheter och institutioner informerar och svarar på frågor. På plats fanns Per Nordström från Sjöfartsinspektionen, Staffan Kvarnström från Kustbevakningen, Stefan Fagergren från Sjöfartshögskolan, Torsten Nilsson från Arbetets museum och Hans-Lennart Ohlsson från Statens maritima museer. Paneldebatten fick formen av ett samtal kring olika frågor, där framförallt bemanningsproblematiken och svårigheten för en del skolfartyg att klara behörig bemanning kom att dominera. Per Nordström välkomnade en gemensam skrivelse med synpunkter från västkustskutorna och inbjöd till fortsatt samtal i frågan. Stefan Fagergren redogjorde för de steg som tagits för att skapa en ångmaskinistutbildning med start under vårterminen 2007 på Sjöfartshögskolan i Kalmar. Arbetets museum och Statens maritima museer redogjorde översiktligt för verksamheten och målen och Staffan Kvarnström berättade om Kustbevakningens olika uppdrag.

Vid förra årets Fartygsforum framfördes önskemål att belysa olika aspekter av marknadsföring av det flytande kulturarvet. Tre talare var därför inbjudna att presentera ämnet. Henril Ollikkala från briggen Gerda informerade om Intereg III A, Skärgården. Det är ett projekt som knyter samman länder och fartyg för att utveckla och marknadsföra brukandet av fartygen. Från skolfartyget Westkust informerade Torbjörn Andréason hur man marknadsför sig som skolfartyg gentemot kommuner, skolor och företag. Slutligen presenterade Per-Anders Andersson tankar och strategier för marknadsföring av Maritiman i Göteborg.

Ett uppskattat inslag i programmet var besöket ombord på s/s Trafik i Hjos hamn. Föreningen berättade om fartygets historia och redogjorde för föreningens uppkomst, verksamhet och målsättning. Trafik har en dominerande plats i hamnen och bidrar i hög grad till kulturmiljön, där fartyget varit hemmahörande i över 100 år.

Erfarenheter från fartygsbevarande i mindre skala och i privat regi var rubriken för Måns Flensburgs berättelse om hans och familjens arbete med att renovera galeasen Emma. Planen är att konsekvent bevara Emma i ett skick som motsvarar 1930-talets. Bland för-

och nackdelarna med att jobba i det lilla formatet framhölls att man verkligen kan vara kompromisslös och konsekvent i val av autentiska material och metoder, men att arbetet tar lång tid och kostar mycket pengar.

Som komplement till denna bild berättade Ingvar Kronhamn från Sällskapet Ångbåten om arbetet med att bevara ett av vårt lands största passagerångfartyg, ångaren Bohuslän, som i sista ögonblicket räddades från upphuggning på 1960-talet. Därefter har föreningen successivt renoverat fartyget som trafikerar sina traditionella vatten. Ingvar berättade om mer än 40 års arbete med fartyget. Det var en målande, fängslande och fascinerande historia om kraften hos eldsjälur. Lördagen avslutades med en gemensam middag på hotell Bellevue.

Söndagen inleddes med resa till Forsviks Industriminnen och Varv cirka 3 mil norr om Hjo, vid Göta Kanal. Tomas Olsson från Västra Götalandsregionen hälsade välkommen och berättade om den industrihistoriska och maritima verksamheten i Forsvik. Under ledning av bland andra Patrik Zimonyi, Reinhard Grosch och Bernt Breding visades den omfattande verksamheten där byggandet av repliken Eric Nordevall intar en framträdande plats.

Morten Hesthammer, verksam i projektet Bevara Jarramas och tidigare verksam vid Hardanger Fartygsvärncenter, redogjorde för fartygsbevarandet i Norge. Stödet till fartygsbevarande i Norge är flera gånger större än vad övriga Nordiska länder disponerar tillsammans. Det har givit möjlighet att vid renovering av fartyg arbeta utifrån ett konsekvent antikvariskt synsätt där man både är noggrann med materialval och hantverksmetoder. Det är viktigt att ha tillgång till dokumentationsmaterial när arbetet planeras och att dokumentera pågående arbeten.

Christer Strandell från s/s Stockvik berättade till fantastiska bilder om hur ett nästan förlorat hantverk återupptäckts. På hans ångbogserare Stockvik görs arbetet hantverksmässigt, på traditionellt sätt. Det betyder omfattande insatser där plåtar och spant nitas. Man arbetar mycket konsekvent och systematiskt med nitning, modifierar verktyg, dokumenterar arbetet och samlar kunskap i hantverket.

Från Träskeppsvarvet i Gamleby kom Kerstin, Egil, Ib och Odd Bergström för att beskriva projektet med tremastskonaren Vega som efter 14 år på land nu är sjösatt. Även detta är ett jätteprojekt vars arbetsinsats närmast är ofattbar. Vega räddades från upphuggning och har genom åren genomgått en total förbyggnad. För att genomföra renoveringen anlades Träskeppsvarvet vid Gamlebyviken, där förutom Vega också skonaren Linnea och bogserbåten Aron har hemmahamn.

Efter att programmet med föredrag var avslutat fanns tid för föreningar och intressenter att ha egna möten och diskussioner. Frågan om att skapa en nationell sammanslutning för alla kategorier av historiska fartyg togs upp, något som flera ville ägna mer tid åt att diskutera.

Innan avslutning genomfördes en utvärdering där en majoritet ansåg att Fartygsforum 2006 varit ett bra arrangemang med kunniga föredragshållare och en bra kombination av föredrag, ämnen och studiebesök. Flera framhöll att det var en fin "anda" och att mötet är ett bra tillfälle att knyta kontakter. Bland förslagen till förbättringar av Fartygsforum framförde några en önskan om ett större engagemang av samtliga – av deltagare, föreningsföreträdare och myndigheter – i samband med paneldiskussionen. Nästa år bör alla vara bättre förberedd med frågor och ämnen att diskutera. Alla närvarande har ett gemensamt ansvar för en sådan programpunkt.

Utvärderingen innehåller främst lovord och föreningarna i Hjo och Forsvik får mycket beröm. Det framkom också flera värdefulla synpunkter på hur arrangemanget ytterligare kan förbättras. En rad ämnen, frågeställningar och projekt att ta upp framfördes också. Dessa synpunkter och förslag kommer att utgöra grunden för planeringen inför nästa års Fartygsforum. Fartygsforum 2007 bestämdes preliminärt till den 20–21 oktober i Stockholm.

Claes Wollentz